

מראה מקומות- עניני הלכה

יבמות דף כז'

נסדר ע"י אשר יעקב מילמן
AsherMillman@gmail.com

רב דקהל שערי תפילה
פאסאיק ניו ג'רזי

ליוו ברוך בענייני נגינה נחום גרוס
by Mr. & Mrs. Dany Gross

www.dafaweek.org

507-DAF-WEEK

info@dafaweek.org

בענין אם התחלת מצוה גמור אותה ואין מצוה נקראת אלא על שם סופה

- **ברש"י** הביא את דברי המדרש לגבי עצמות יוסף שנקראת קבורתם על שם ישראל ש"אם התחלת במצוה גמור אותה, שאינה נקראת המצוה אלא על שם גומרה. " ומשמע מרש"י שאין זה ב' דינים נפרדים אלא הטעם של התחלת במצוה אומרים גמור הוא מפני שאינה נקראת אלא על שם סופה. וכן הסביר הגור אריה שם שדין זה נאמר לגבי קבורה שכיון שאין בהעלאה מצוה ורק הכנה למצוה, א"כ אינה נקראת אלא על שם סופה שרק בשעת הקבורה יש כאן מצוה. אכן לגבי מילה ופריעה אין הכרח לומר שהמל צריך לפרוע כיון שיש כאן ב' מצות נפרדות. [אכן צדד שם דבאמת ה"ה במילה ופריעה]. אכן לפי דברי הגו"א צ"ע פסק הרמ"א שנפסק שמי שהתפלל סליחות בבוקר מתפלל כל היום והמג"א שם הסביר טעמו שהמתחיל במצוה אומרים לו גמור ושם אין סליחות הכשר מצוה לתפילה לכ' ורק מצוה בפנ"ע. ולכ' משמע שיש כאן ב' דינים, א' של המתחיל במצוה אומרים לו גמור וב' אין המצוה נקראת אלא ע"ש סופה. ועל דרך קושיא הנ"ל הקשה בעמק הלכה שאין שייך דין זה רק אם לא נגמר את עצם המצוה אכן בשתי מצות נפרדות לכ' אין מקום לדין זה. [וע"ע באוצר מפרשים על השו"ע שם שהביא מח' אם הדין שצריך להתפלל מעריב אם מעריב של לילה הקודם או שלאחר כך].
- ויש מצינין לדין זה ביבמות ג"כ שנפסק בשו"ע שאם עשה מאמר ביבמתו ואח"כ אינו רוצה לכונסה, צריך גט וחליצה. ועיין בפתחי תשובה שהביא דברי הרמב"ם שיש כאן סדר הדברים שיעשה הגט מקודם ורק אח"כ יחלוץ. והביא את דברי הבית מאיר שהסביר דברי הרמב"ם שכיון שאין המצוה נקראת אלא על הסוף, דהיינו שהסוף הוא העיקר, לכן צריך לסיים בהמצוה דאו' שהיא חליצה. ורק הקשה מדין אחר (ס"ק יז' שהוא סוגיא של דף כז') שאם עשה מאמר בזו וגט לזו יכול לחלוץ לאיזה שירצה ול"א שיגמור את בבעלת הגט כיון שאתחיל בה. ותירץ שם שכיון שע"י חליצה נגמר הכל היא המצוה ולכן אין קפידה.
- ורק צריך להדגיש שאע"פ שאינה נקראת אלא על שם גומרה, עדיין יש שכר להתחיל וכן הובא בפירוש ובו תדבק על המסילת ישרים.

- רש"י עה"ת (דברים ח' א')
- גור אריה (שם)
- רמ"א (או"ח תקפא' א')
- מג"א (שם אות ז')
- שו"ת עמק הלכה (ג' מב')
- שו"ע אבן העזר (קע' ב')
- פתחי תשובה (שם)
- שו"ע (שם ס"ק יז')
- מסילת ישרים פ"ז ובו תדבק (שם)

אונקלוס

יח האלין מני אכדין אכול לתרכותהון: לא תדחל מנהון מדבר תדבר ית די עבד ׀׀
 יט אלהך לפרעה ולכל מצרים: נסין וברבין די חזאה עינך ואתיא ומופתיא וידא
 תקפתא ודרעא מרממא די אפקך ׀׀ אלהך בן יעבד ׀׀ אלהך לכל עממיא די
 כ את דחל מקדמיהון: ואף ערעיתא יגרי ׀׀ אלהך בהון עד דיבדון דאשתארו
 בא ודאטמרו מקדמך: לא תתבר מקדמיהון ארי ׀׀ אלהך שבנתה בינך אלהא רבא
 כב ודחילא: ויתרך ׀׀ אלהך ית עממיא האלין מקדמך זער זער לא תבול לשציותהון
 כג בפריע דלמא תסגי עלך חיות ברא: ומסרונן ׀׀ אלהך קדמך וישגשגון שגוש רב
 כד עד דישיצנן: ומסר מלכיהון בידך ותובד ית שמהון מתחות שמיא לא יתעתד
 כה אנש מקדמך עד דישתצי יתהון: צלמי טעותהון תוקדון בגורא לא תחמד בספא
 כו ודבא די עליהון ותסב לך דילמא תתקל בה ארי מרחקא די אלהך הוא: ולא
 תעל דמרחק לביתך ותהי חרמא כותה שקצא תשקצנה ורחקא תרחקנה ארי
 א חרמא הוא: כל תפקדתא די אנא מפקדך יומא דין תשרון למעבד בדיל דתיחון

רש"י

(א) כל המצוה. כפשוטו. ^[א] ומדרש אגדה, אם התחלת צמזוה, גמור אותה, שאינה נקראת
 המזוה אלא על שם הגומרה, שנאמר (יהושע כד, לב) ואת עצמות יוסף אשר העלו בני
 ישראל ממצרים קברו בשכם, והלא משה לצדו נתעסק זהם להעלותם, אלא לפי שלא הספיק

גור אריה

שאר לשון שמוש "כיו" ⁵⁰, דלא יתכן: מצוה ומצוה. ואין לומר דלכך כתב
^[א] ומדרש אגדה. לפי שהוקשה להם (מנחם ו), דהוי למכתב 'כל המצות', לא "כל
 המצוה" ⁵⁰, שעל מצוה אחת לא יתכן לומר
 "כל" ¹. ולפי פשוטו היינו צריכין לפרש כל
 מצוה ומצוה שנצטוו, וזה לא יתכן, דהוי ליה
 למכתב 'כל מצוה' בלא ה"א, ד"המצוה"
 בה"א משמע מצוה מיוחדת ², ולא קאי על כל

שינויי נוסחאות "לא כל המזוה" כ"ה ד"ר, ולימא ד"ל.

תירא מהם, הא אם לא תאמר — תירא מהם, ואין זה נכון, וכן כתב רש"י בשלהי גיטין [צ].
 (50) שהוא לשון "אלא" [גיטין צ]. ולא ניתן לאומרו כאן, "שלא יפול עליו 'אלא' מפני שאינו נופל על
 תחילת דיבור" [לשון הרא"ם]. (1) מעין מה שכתב בבמדבר פ"ג אות ה "דלא שייך מנין בארם פרטי
 לומר 'תפקוד איש פלוני'. ואם אין מקום למנין, גם אין מקום ל"כל". (2) ועוד אודות ה"א הידיעה
 — ומדוע דוקא אות זו נבחרה להודעה — ראה אור חדש [עב]: שכתב "כי הו"א הוא מורה על
 הידיעה, שכן נקרא 'ה"א הידיעה'... ונראה, כי מה שהו"א דוקא ה"א הידיעה, מפני שהש"י ברא עולמו
 בה"א [רש"י בראשית ב, ד], ובה"א הכל נגלה ונמצא, כי כל העולם נמצא ונגלה בה"א, ולכך הו"א
 עושה כל דבר נגלה ונודע, והוא ה"א הידיעה". (3) כפי שביאר הרא"ם לפי הפשט "ששם 'מצוה' הוא
 שם המין [שם קיבוצי], וכאילו אמר 'כל המצות'". (4) זהו המשך ההו"א הזו.

תִּחְיוּן וּרְבִיתֶם וּבֵאתֶם אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-נִשְׁבַּע
 ב יְהוָה לְאֲבֹתֵיכֶם: וּזְכֹרֶת אֶת-כָּל-הַדֹּרֶךְ אֲשֶׁר הוֹלִיכְךָ יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ זֶה אַרְבָּעִים שָׁנָה בַּמִּדְבָּר לְמַעַן עֲנֹתְךָ לְנִסְתָּךְ
 מִצְוֹתַי לְדַעַת אֶת-אֲשֶׁר בְּלִבְּךָ הִתְשַׁמֵּר מִצְוֹתוֹ אִם-לֹא: וַיַּעֲנֶךָ
 וַיֹּרַעְבְּךָ וַיֹּאכַלְךָ אֶת-הַמֶּן אֲשֶׁר לֹא-יָדַעְתָּ וְלֹא יָדָעוּן
 אֲבֹתֶיךָ לְמַעַן הוֹדִיעֶךָ פִּי לֹא עַל-הַלֶּחֶם לְבַדּוֹ יַחֲיֶה הָאָדָם
 ד כִּי עַל-כָּל-מוֹצֵא פִי-יְהוָה יַחֲיֶה הָאָדָם: שְׁמַלְתְּךָ לֹא בַלְתָּה

רש"י

לגומרה, וגמרה ישראל, נקראת על שם: (3) התשמור מצותיו. [1] שלא מנסה, ולא
 מהרהר אמרו: (ד) שמלתך לא בלתה. [2] ענני כבוד היו שפס נכסותם, ומגהלים אותם
 כמין כלים מגוהלים, ואף קטניהם, כמו שהיו גדלים היה גדל לצון עמהם, כלנז הזה של

גור אריה

התורה⁵, ולפיכך דרשו כך, שצריך לגמור המצוה⁶.
 והטעם, כי בגמר המצוה — המצוה נעשית,
 כמו מי שבנה בית, שבגמר הבנין אז נקרא
 'בית'⁷, וקודם גמר אין שם מצוה עליו⁸.
 ולפיכך אומרים לו גמור המצוה⁹.
 ולפי זה, אין להיות אחד מל והשני עושה

(5) כי מדובר בסוף ארבעים השנה, וכמבואר בתחילת הספר [לעיל א, ג]. (6) לשון הרא"ם "ופירושו
 'כל המצוה' מצוה אחת, ואמר 'כל' שצריך שיעשה את כולה, אבל אם התחיל בה ובא אחר וגמרה,
 אינה נקראת אלא ע"ש גומרה". (7) "כי הכל יושלם באחרונה" [לשונו בנצח ישראל פ"י (סא:)].
 ובגו"א בראשית פל"ה אות יב כתב "שכל סוף הוא השלמת הכל". וראה גו"א בראשית פ"א הערה 45,
 ובמדבר פכ"ג הערה 40. (8) ובנתיב התורה פ"ח [א, עה:] כתב שני טעמים אחרים, וז"ל: "מפני כי
 המצוה היא שלימות האדם [ר' גו"א שמות פכ"א הערה 29], לכך צריך שיעשה אותה בשלימות ג"כ,
 כפי מה שהיא המצוה. וכאשר התחיל האדם בדבר שהוא השלמה — צריך להשלים כולה, ואם לא
 השלים את כולה, נקרא כאילו פורש מן המצוה. ועוד, כי המצוה היא אלהית בלתי גשמי, והדבר שהוא
 בלתי גשמי לא יתחלק, כי הדבר הגשמי הוא מתחלק, אבל הדבר שהוא בלתי גשמי אינו מתחלק כלל
 [ר' לעיל פ"ד הערה 151, שיסוד זה נתבאר שם]. ולפיכך כאשר התחיל במצוה אומרין לו גמור המצוה".
 אמנם כאן בגו"א השוה זאת לבנית בית, א"כ אין זה רק משום שהמצוה משלמת, או משום שהמצוה
 היא בלתי גשמית. וראה לעיל פ"ג הערה 59. (9) כן הוא בירושלמי פסחים פ"י ה"ה "המתחיל
 במצוה אומרים לו מרוק", שפירושו — גמור. (10) פירוש — לכשתהיה הפריעה נעשית. (11) כי
 המצוה היא נעשית ע"י המילה והפריעה כאחת, ואין אחת טפילה לרעותה. (12) כמבואר ברמב"ם
 ספהמ"צ מ"ע רלא, ולמדים כן מהפסוק [להלן בא, כג] "כי קבור תקברנו". וכן הוא בחינוך מצוה תקלו.
 וראה גו"א בראשית פ"ב אות יט, ושם הערה 44, ויקרא פכ"א הערה 68, ובמדבר פ"ט הערה 90.
 (13) לשונו בח"א לטוטה יג: [ב, נד:]. "כי הכל הולך אחר ההשלמה, ולכך נקרא העלאה [של עצמות
 יוסף] על שם ישראל, אחר שהשלימות של המצוה הוא הקבורה, וההעלאה אינו רק הכנה בלבד אל

אונקלוס

ב ותסגון ותיתון ותירתון ית ארעא די קיים ׀ לאבדהתכון: ותדפר ית כל ארחא די
 דברך ׀ אלהך דנן ארבעין שנין במדברא בדיל לעניותך לנפיותך למדע ית די
 ג בלבך התטר פקודתי אם לא: וענך ואכפנך ואוכלך ית מנא די לא ידעתא ולא
 ידען אבהתך בדיל לאודעותך ארי לא על לחמא בלחודתי מתקים אנשא ארי
 ד על כל אפקות מימרא די יתקים אנשא: פסותך לא אבליאית מנך ומסנך לא

אֲבֹוֹ אֶעֱיֵא

גור אריה

מהזוהמה שלהם, והוצרך לתרץ ד'ענני כבוד
 היו שפין ומגהצין אותם, ולא הוצרכו לרחוץ
 אותם מזוהמה שלהם. ואף קטניהם היה גדל
 עמם מטעם זה, דכתיב "לא בלתה מעליך",
 ואם כן לא היו צריכין להסיר מפני שהיו
 צריכין למלבושים יותר גדולים.

ואם תאמר, למה היה זה הנס בחנם להם,
 שהרי היו יכולים לעשות בגדים, ולא מצאנו
 נס בחנם¹⁸. ויראה, כי הקדוש ברוך הוא נתן
 להם כל פרנסתם, וכל הנהגותיהם בידי
 שמים¹⁹, כמו שהקדוש ברוך הוא נתן להם
 המזון, והיה ענין אלהי, ולא היה אנושי

הקרנן בכהן אחד זוריקתו בכהן אחר¹⁴, אף
 על גב דשחט ולא זרק לא הוי מידי¹⁵, ולא
 אמרינן שאומרים לו גמור¹⁶:

י[א] שלא תנסהו. דאם לא כן, מאי ענין
 בעינוי שישמרו את המצות — שיאמר הכתוב
 "לדעת התשמור את מצותיו"¹⁷:

י[א] ענני כבוד וכו'. דהא כתיב "שמלתך לא
 בלתה מעליך", משמע שלא היו מסירים את
 הבגדים, דאם לא כן, הוי למכתב 'שמלתך לא
 בלתה', אלא שעליהם היו ולא בלו. ואם כן
 יש להקשות, למה לא רחצו אותם, אף על גב
 שלא בלו — היה להם לרחוץ אותם

הקבורה, ולכן נקרא תחילת ההעלאה על שם ישראל ג"כ, כי גמר הדבר הוא כמו צורת הדבר, אשר
 הכל נקרא ע"ש הצורה. ומפני שישראל עשו הקבורה, שהוא עיקר המצוה וצורתה, נאמר ג"כ שהם
 העלו אותה, ויש לך להבין את זה. וכונתו, שרק כאשר ההתחלה היא טפלה להמשך, אזי אמרינן שאין
 המצוה נקראת אלא ע"ש גומרה, אך כאשר ההתחלה שקולה להמשך, בזה לא אומרים למתחיל —
 "גמור". (14) כמו בעולת תמיד, שהיו עושים פיס לברר מי שוחט, ומי זורק, וכמבואר ביומא כה.
 ובנתיב התורה פי"ח [א, עו.] כתב: "ויש מקשים... והרי מצינו כי הכהנים שהיו מקריבין הקרבן, היה
 נחלק העבודה לכמה כהנים, ולמה לא אמרינן מי שהתחיל במצוה אומרינן לו גמור המצוה". וכל
 העבודות בדם היו בגדר של מצוה אחת, ולא נחשבות לארבע מצות נפרדות. וכמו שמבואר ברמב"ם
 בספר המצות שורש יב. וכן הסמ"ג והחינוך לא חשבו כל עבודה למצוה מיוחדת. וכמו כן מצינו בעבודת
 קרבן פסח, ששורה של כהנים היתה עומדת בעזרה עד המזבח, וכשכהן הראשון קיבל את דם הקרבן
 מצואר הטלה היה נותנו לחברו, וחברו לחברו, עד הכהן הקרוב אצל המזבח שזורקו על המזבח [פסחים
 סד:]. וראה עוד סוכה נב: מנחות סב: ובתו"כ ויקרא ב, ב, ושם במלבי"ם אות קב. (15) שהרי ארבע
 עבודות הדם מעכבות [זבחים יג:], ובמיוחד שעיקר הרצאת הקרבן למקום הוא בזריקה [רש"י זבחים
 כח:], ואין הכפרה אלא בדם [זבחים ו:], וראה רש"י פסחים עז: ד"ה דם. (16) וזאת משום שאין
 השחיטה טפלה לזריקה, ולכשתיעשה הזריקה — הרי ישנה מצוה בשחיטה כמו בזריקה, וכפי שביאר
 לגבי מילה ופריעה. ובנתיב התורה פי"ח [א, עו.] כתב לתרץ באופן אחר, וז"ל: "ואין זה קשיא, דהתם
 בודאי הכהן העובד הוא רוצה לגמור המצוה, רק שאין רוצים להניח לו שיגמור הוא ויעשה הכל [ר'
 סוכה נב:]. כי לא אמרו מי שהתחיל במצוה אומרים לו גמור רק שהוא לא יעשה זה מעצמו, אבל אם
 אין מניחין לו, כי אחר ג"כ רוצה לעשות המצוה, בזה אינו מדבר כלל". (17) "כי אין הענוי סיבה
 לדעת אם ישמרו המצות אם לא, אלא לדעת אם ירהרו בשמירתם אם לא, לומר מאחר שעניה אותי
 במדבר הזה ארבעים שנה, מה לי ולמצותיו" [לשון הרא"ם]. (18) ברכות נח. "עביד רחמנא ניסא
 לשקרי [בתמיה]", וראה לעיל פ"א הערה 78, שנקודה זו נתבארה שם. וכן לעיל פ"ה הערה 97.
 (19) אודות שהנהגת דור המדבר היתה הנהגה ניסית ולא טבעית — ראה גו"א במדבר פי"ג הערה 59.

3. טור בשם מנהג אשכנז ועל סמך מדרש רבי תמונה (פרשת אמור אה) [נ] ולקחתם לכם ביום הראשון ויקראו, מן וכו' ויאהזו מיימיותו ריש הלכות ראש השנה מפסיקתא דרב כהנא פסקא כח פירושא למי מעיט ט"ז סוף הלכה י"ג:

- ציונים ארומ"א**
- (*) שם:
 - (*) דברי עצמור:
 - (*) הגהות מנהגים ישנים [נר"א טו"א-ט"ז] מנהג ראש השנה אה ק"ג:
 - (*) כל בו [ט"ז]:
 - (*) מורכבי סוף פרק קמא דראש השנה [סוף רמז משן] וירוש יומא:
 - (*) דברי עצמור:
 - (*) מהרי"ל הלכות ימים נוראים עצמור רסד י"ז:

ז ב"ה היום. ואפילו ערבית, שהתחיל בצמזה אומרים לו גמור (מעגלי דק"ה, ב, ו). ונראה לי דמטעם זה הוא קודם לכל ולמחל ולאיר ציי"ט, ויש קצת ראייה לזה ממה שכתבתי (ס"ק) [ז ע"ש, דאפילו איכא דעדיף מיניה הוא קודם, ע"ש. (ע"ו) ועיין סימן נ"ג סעיף כ"ו: דה נהגים וכו'. ציוס ראשון של סליחות נהגו רוב הקהל להתענות (טור) עמוד שז מעגלי דק"ה סוף סליחות ליום ראשון קט"ז, ב: **ט ערב ראש השנה.** אפילו מיוקות מתענין (שו"ת מהרי"ל סימן ג') [ג.], כתב הרב צ"י [עמוד שז"ה וזאכא], אע"ג דאיכא דמדרש (מנחמה פרשת אמור אה) [ב] דעברת ראש השנה הגדולים מתענים, נהגו כלם להתענות, משום דעברת של ערב הרואה לעשות עצמו גדול עושה, כדאיכא פרק קמא דתענית [ז, ג], עכ"ל. וז"ע, דהוא צעמנו לא פסק בן ריש סימן תקע"ה, ע"ש. וילי נראה דשכלמא הכם מתענה על צרת הצבור, אמרינן לא חשיב את למצעי דחממי עליהם, וכמו שכתוב ריש סימן תקע"ט, מה שאין בן כאן דכל אחד מתענה על עונותיו, דהא יש מתענים יותר מזה, אס בן ליכא ויהרא. ומה שמתענים צוה היום דוקא, היינו משום דהוא יוס ראו, כדמצינו בנדרש שהגדולים מתענים כמזכר לעיל. ואע"ג דהעשרה ממוקדים על עונותיו, מכל מקום אין יעילין לעמוד צוה להתענות כולם, וגם מתענים [עכ"פ] (צ"ו) צוה גדליה א"כ כיון שהתענו ערב ראש השנה אין צורך, עיין מה שכתבתי (ס"ק) [ב] [ס"ק] [ג]. כתוב בשל"ה (מסכת ראש השנה עמוד הדין פרק נג מזה ד"ה בגלגל, השלח ציבור והתוקע צריכים להפריש עצמם ג' ימים קודם מכל דבר המציא לידו עונאה, וילמדו הנוטות מתפלות והתקיעות, והוא מהוהר"ר ויקרא י"ח, א):

ולדגלו אח"כ כו'. ועיין מה שכתבתי על זה בסימן ו' (ס"ק) [ה] שאין צריך לדגלו אחר כך, ועל כרחך לומר כך, דאם לא כן לא ימלא שום שליח ציבור שיאמר אותה אחר הסליחות, דהא על כל אחד מוטל לזכר קודם הסליחות: (ג) מרובה יקרא. כתב בספר חסידים סימן (תש"ח) [תקנע] דכל מצוה שאדם רגיל לעשותה ואינו עושה אותה נענש על זה. משום הכי נוהגים להדר להסתכל התפילות שהוא רגיל בהן] רק שלא יסתכל בצחקה. וכתב דיינים מוכר סוף השנה ב"ה ר"י וייל [אה] [מ] אס אחד אצל רב מנין וליכא דעדיף מיניה מותר להסתכל. בכתוב בלבוש [ספי"א] מי שמתענה ג' ימים רופים מן מוצאי שבת, שלא יוכל להבדיל עד יום ד', יש לו לשמוע הבדלה ממי שמבדיל במוצאי שבת, אע"פ שהוא לא יטעום. ולי נראה אפילו מי שמתענה שני ימים רופים יעשה כך, (ז) דמוטב לקיים המצוה בזמנה הראוי, והטעמה אינה מעכבת:

- הגהות והערות**
- (*) הרד"ק מזה הנהגה בשם מהרי"ל לכן קצת תענית ערב ראש השנה, וכן הוא במהרי"ל שם אהם המהרי"ל שם הסיף י"ק א"ן כתב תשובת רב האי גאון דגם תענית דשבת ימי תשובה אין חייבים להלכות הלכה נמי לא שאלו, וע"ע מהרי"ל הלכות ערב פסח [עמוד נ"א]:
 - (*) [ז] הוא דפ"ק, וכן היה לפני התענית השל"ה אמנם כדמצינו מא"י ח"פ שנה לתק"ו, ולפי זה אינו המ"ג, לכו"ש ש"ד, הגר"ב פרענקל ומח"ס נענע: (ז) ראה הערה ג':
 - (*) עיין סימן נ"ג סעיף י"ט וכו' (נ"ה) [נ"א] (ב) דב"ב ח"פ ק"י [נ"ד] סימן א"ף קפ"א: (נ"ה) [נ"א] ג. עיין נפתח הגדולה הגב"י:
 - (*) עיין סימן רמ"ט [ספי"ג] ויקרא [ס"ק] [ג]: (נ"ה) [נ"א]

ביאור הגר"א

[ג] שיתפלא. כמו בתענית: [יד] ושיהא בן. חולין כ"ד ב', ושם א' בלויים לעבודה, וימים אלו דוגמת עבודת הלוים כידוע שהם ימי הרין: [טז] ג. יומא ב' א'. והטעם, משום פת בסלו, וכמות ל"ז ב': [טז] מיהו. תענית ט"ז א' ויהבו ביה רבנן כו', משמע שאף בימיהם לא היו נמצאים בכל. ושם ב', א' מיצט אלא את שאינו הגון: [יז] רק שיהיה. ברכות נ"ה א', ורומות פרק א' [משנה א':] [יח] אב"א אב. בבא קמא צ"ח [ע"א], ואסור להכסיע על הניאוק: [יט] ויש מקומות. ירושלמי מגילה סוף פרק ב' מי שהתחיל במצוה כו', והביאו חוספות בחולין כ"ט א' ד"ה ומירק כו': [כ] כ"ה היום. ברכות מ"ב ב': [כא] [פס"ג] ב' נוהגים כו'. ירושלמי פרק ב' דתענית סוף הלכה ב' [ב] ופרק ח' נדרים [נהלך א] רבי יונתן צייס כל ערובת ריש שחא: [כב] [המ] והמדקקים. פסיקתא דרב כהנא פסיקא כח: בילקוט שעשועין פרשת אמור [מזו] [המ] על פסוק ויקרא כג, מן ולקחתם לכם ביום הראשון, והלא חמשה עשר הוא ואת אומר ביום הראשון, רבי ישבב ורבי יהושע דסבנין אומרים בשם רבי לוי משל למדינה שיהיה חיבת ליפס למלך והלך המלך לגבות, בתוך עשרה מילין יצאו דודלי המדינה וקלפו אותו והתיר להם שליש ממוסיה שלהם, חזרו ויצאו פטורבוליא וקלפו אותו והתיר להם שליש אחר ממוסיה שלהם, כיון שנכנס למדינה יצאו אנשים ונשים וטף וקלפו אותו, אמר להן מלכא מאן דאזול אול, מן הכא ולהלן אהו, ביום הכיפורים הכל מתענין וישושים וטף וקלפו אותם מן דאזול אול ומן הכא ולהלן חושבנא, וזוים הכיפורים עד הגח כל ישראל פטוקין במצות כו'. והביאו במורכבי ריש ראש השנה [ג]. וכן הוא בתחומא (פרשת אמור אה) [ב], והביאו הטור. ואמרינן בפרק קמא [ראש השנה י"ח א], דרשו ה' בהמצאו [ישעיהו נ, ו] אימת כו', ושם [ז, ב] שב בינתיים כו'. ועיין סימן ת"ב [ספי"א וס"ג ב]. ועיין מ"א [כאן] ס"ק ט': [כג] וכו' אלו ב', תענית י"ב א', ועיין מה שכתבתי

הגהות רעק"א

[ג] הנהגה פס"א א' ג"כ שיהא נשוי. לשון ג"כ משמע דאם יש לו כל השבחים הגיל טוב שיהיה גם בן נשוי, היינו דעדיף מאינו נשוי שיש לו כל המעלות הגיל, אבל אם הנשוי אינו טוב בשאר המעלות ובמעשים טובים כמו האיני נשוי, אינו נשוי עדיף. ועיין בספר שבתות יום טוב חלק א' [י"א] סימן י' [נ"א]. מכת"י. וכן מי שיש לו שני נשים, כגון בל"ז או ששנמטה אשמו ונשאל אחרת עליה על ידי היתר מאה רבנים, אין לו להסתכל בן כתב בשבועות שבות יעקב חלק א' סימן כ"ט: (ג) (ד"ה פ"ג א) כתוב ב"ב ב"ב. וכן כתוב בהגהות שו"ע [עין סימן ל"ד ד' (שם) דמוטב לקיים המצוה בזמנה. וכן כתב מה"א לעיל סוף סימן תקנ"ו:

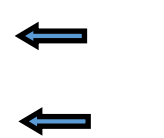
אוצר מפרשים

ג (מביא פ"ק א) אפילו (כ"ה היום) [ערבות] נ"ב, בכלבו [סימן סח] ובדרכי משה [ע"א] ב' כתוב ערבית שלפניו, וכתב אליה רבה [ס"ק יז] שמלושון המג"א משמע ערבית שאחריו, והוא פליג עליו. ולפענ"ד י"ל דערבית שאחריו שייך שפיר למנהג שלפניו, מפני שהיא נגד אברכים ופרדים שניתוחרו מתמיד של ערב שיהיה חפלת ערבית, וק"ל: (ח"ת פ"ה) ד (כאי היט פ"ק ה) שהתחיל במצוה כו'. נ"ב, ולא שייך בזה לומר דהלילה הולך אחר היום, דחפלת ערבית כנגד אברכים של תמיד תקנו, ובקדשים הלילה הולך אחר היום שלפניו [וחילין פ"א, א]. כן היה נראה לי על פי הלשון שהתחיל כו'. גמור. אבל בהדרכי משה [את ב] כתב יש מקומות כו' מתפלל ערבית אמש. ע"כ: (הגהות בית ארי)

לבושי שרד

ראש השנה ימענה ג"כ בעשרת ימי תשובה, מכל מקום אין יפולס לעמוד ולהתענות כל עשרת ימי תשובה, ויולא ע"כ"פ בתענית צום גדליה, ממילא כשמתענה בערב ראש השנה הרי מתענה בשני ימי ימי ליון, היינו בערב ראש השנה יום אחד מעשרת ימי תשובה. מה שאין כן כשלא יתענה בערב ראש השנה, לא ילא א"י חובת מתענית צום גדליה, וכמו שכתב דומה לזה המג"א בסוף סימן תקס"ח דדבר שחובת אינו בא אלא מן החולין, והיא צריך להתענות עוד יום אחד מן צום גדליה, נמצא שמתענה ג"כ שני ימים ושמיים אינם אלא מין אחד של ימי ליון, מה שאין כן כשמתענה בערב ראש השנה יש להקל לו שיהא ימי חובתו כלום גדליה והיותו שמתענה בשני ימי ליון, כן נראה לי כדמצינו ודק"ו: (י"ט) שם סימן תקצ"ו. וזה מן אדלעיל ב"ב דבריו שהתנוקת מתענין, ור"ל, שאין הכוונה מיוקת משם, אלא בני ג' לומר ו"כ לנקבה, כמו שכתב המג"א סימן

ה (מביא פ"ק א) אפילו (כ"ה היום) [ערבות] נ"ב, בכלבו [סימן סח] ובדרכי משה [ע"א] ב' כתוב ערבית שלפניו, וכתב אליה רבה [ס"ק יז] שמלושון המג"א משמע ערבית שאחריו, והוא פליג עליו. ולפענ"ד י"ל דערבית שאחריו שייך שפיר למנהג שלפניו, מפני שהיא נגד אברכים ופרדים שניתוחרו מתמיד של ערב שיהיה חפלת ערבית, וק"ל: (ח"ת פ"ה) ד (כאי היט פ"ק ה) שהתחיל במצוה כו'. נ"ב, ולא שייך בזה לומר דהלילה הולך אחר היום, דחפלת ערבית כנגד אברכים של תמיד תקנו, ובקדשים הלילה הולך אחר היום שלפניו [וחילין פ"א, א]. כן היה נראה לי על פי הלשון שהתחיל כו'. גמור. אבל בהדרכי משה [את ב] כתב יש מקומות כו' מתפלל ערבית אמש. ע"כ: (הגהות בית ארי)

סימן מב

ברני המתפלל סליחות מתפלל כל היום

כתב הרמ"א (סימן תקפא סוף סעיף א) וז"ל, ויש מקומות נוהגים שהמתפלל סליחות מתפלל כל היום, עכ"ל. והנה צריכין להבין המקור של מנהג זו דהמתפלל סליחות צריך גם כן להתפלל לפני העמוד כל היום, מדוע, ועוד צריכין לבאר איזה תפילות צריך להתפלל, ועוד אם מנהג זה שבעל הסליחות צריך להתפלל דוחה האבל ובעל יאר צייט מלהתפלל

בטעם הדבר ואיזה תפילות יתפלל

כתב המגן אברהם (שם סק"ז) וז"ל, [שבעל הסליחות מתפלל] אפילו ערבית, שהמתחיל במצוה אומרים לו גמור (מעגלי צדק), ונראה לי דמטעם זה הוא קודם לאבל ולמוהל וליאר צייט, ויש קצת ראייה לזה ממה שכתב סימן קעד ע"ש דאפילו איכא דעדיף מיניה הוא קודם ע"ש, ועססי נג ס"כ, עכ"ל. הנה חזינן שהמגן אברהם כתב כאן ג' דינים, א. שבעל הסליחות מתפלל אפילו ערבית. ב. שהטעם שמתפלל כל היום הוא כמו שכתב המעגלי צדק שהמתחיל במצוה אומרים לו גמור. ג. דטעם זה שהמתחיל במצוה אומרים לו גמור הוא כל כך חזק עד שאפילו אבל ויאר צייט באותו יום הם נדחים מפני בעל הסליחות.

ובן כתב הביאור הגר"א (שם) שהטעם הוא משום המתחיל במצוה וכו' וציינן להירושלמי סוף פ"ב דמגילה¹ [וכן הוא בירושלמי סוף פ"ק דראש השנה], וכן ציינן הגמרא בברכות (דף מב:).

והנה מה שכתבו הטעם דצריך להתפלל כל היום הוא משום דהמתחיל במצוה אומרים לו גמור, צריכין להתבונן דהיכן מצינו דוגמא כזה, דלכאורה המתחיל במצוה שייך רק אם הוא עוסק במצוה ויש עוד לגמור את המצוה שהתחיל, אז

אמרינן לו שמצוה עליו לגומרה, אבל סליחות ותפלה הם שתי מצות נפרדות ומאי שייך לומר כיון שהתחיל לומר סליחות צריך הוא גם כן להתפלל, אתמהא, הא הסליחות שהתחיל הוא גמור, והתפלה הוא התחלת מצוה אחרת, וראיה שאפילו בתפלות עצמן לא אמרינן כן, דהא אם מתפלל שחרית האם מחויב גם כן להתפלל מנחה או מעריב בשביל שהתחיל במצוה, ולמה יהא סליחות עדיף.

והגם שהרמב"ם (פ"ג מהלכות שופר הלכה יא) כתב וז"ל, זה שתוקע כשהן יושבין הוא שתוקע על סדר הברכות כשהן עומדים, עכ"ל. וכתב על זה המגיד משנה שכן כתבו הגאונים וכך אמר רבינו האי ז"ל המנהג בישראל שהתוקע בזמן שהצבור יושבין ומברך קודם התקיעה, הוא התוקע על סדר הברכות כשהן עומדין, עכ"ל. והרמ"א (סימן תקפא סעיף ד) כתב הטעם בזה "כי המתחיל במצוה אומרים לו גמור". התם שייך שפיר הטעם משום דהתקיעות דמיושב ודמעומד אחת היא, ושייך שפיר לומר כיון שהתחיל במצוה עליו לגומרה, מה שאין כן בסליחות ותפלה, ואפילו התם בתקיעות כתב הט"ז (שם סק"ו) דהמנהג בהרבה קהילות לחלקם. וכן כתב שם המשנה ברורה (ס"ק יז). ואם כן קשה מאד להבין סברת המגן אברהם שהאבל ויאר צייט יהא נדחין מפני בעל הסליחות.

1. מה שהביא הגר"א ראייה מדברי ירושלמי צריכין להבין וכמו שהקשה הבנין שלמה (סימו לו) עיי"ש.

סימן קע סעיף א' א מדבריהם. הטעם מנזכר בש"ס [יבמות נ' ע"ב], מדהגט *וקדושין* מהני בעלמא, מיישגין דילמרו הוילי [והגט לא מהני ומותרת ליבס ה"ה אחר החליצה מותרת ליבס. אע"ג דהגט לא מהני אלא מדרבנן, מ"מ עשו ככל *הגט, ד]אפילו גט דלא מהני

הוסבר ע"פ עקבי הבית

הוסבר ע"פ עקבי הבית

סימן קע

דין גט אחר גט ומאמר אחר מאמר

ובי כ' פיעים

א ^אהיבמה שנתן לה היבם גט כריתות ^אפסלה ופסל צרותיה עליו ועל שאר האחים ^אמדבריהם ^ביכול גט שפוסל אשתו מהכהונה פוסל יבמתו מהיבום יואינה מותרת לזר עד שיחלוץ לה.

נאשה בעלמא רק פוסל לכהונה, מ"מ מהני צינמה דלקורה ליבס. וכן מאמר דמהני בעלמא, יאמרו ממאמר לא מהני ומותר לישא השנייה כן מותרת השנייה אחר הכילה, ואמי למיבעל אחר הכילה והו"ל צונה שני צמים. ועיין לקמן [סק"ב]:

ב ^ביבם המאמר (פירוש, יבמה נקנית מדאורייתא בכיאה לא זולת וחכמים תקנו שיקדשנה תחילה וזהו הנקרא מאמר, פירוש, מאמר חכמים) אינו קונה בה קנין גמור שאם בא להוציאה אחר המאמר צריכה גט למאמר וחליצה להפקיע הזיקה.

ג ^גמאחר שאין מאמר קונה קנין גמור ולא גט דוחה דחיה גמורה לפיכך מועיל המעשה שנעשה אחר כך הן גט אחר גט הן מאמר אחר מאמר או גט וחליצה וביאה אחר המאמר או מאמר וביאה וחליצה אחר גט **==** בין ביבם אחד ושתי יבמות בין ביבמה אחת ושני יבמים בין בשתי יבמות ושני יבמים.

ציונים ומקורות סימן קע א כל הסעיף לשון הרמב"ם פ"ה מיבום ה"א, וטור. ב טור. ג טור. שו"ס סימן קע ו' כ"ה במהדרות שמח"י, שצ"ב ובאה"ג, וממהדרות תפ"ו וא"ך. במהדרות של"ד: פירוש מאמר, שקדשה בכסף, שאין קדושי כסף ביבמה קדושין גמורים אלא מדברי סופרים, שאין היבמה נקנית ליבם להיות כאשת איש גמורה מדאורייתא עד שיבוא עליה. ואולי שמלת מאמר נגזרת מאמירוק, שפירושו ביהני, דומיטטיקו בלעז [עיין ערך ערך אמר ד], שכן ע"י קדושין אלו נוסף שלום וקרוב דעת בין היבם והיבמה.

טורי זהב

אשה דעלמא, והיינו לחומרא אבל לא לקולא להחזירה לזר בלא חליצה: כטור. תוקנו חכמים שכל גט שפוסל באשתו לכהונה. נ"ב, רצה לומר אפילו גירשה ואמר לה הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם. שגט כזה אינה מגורשת בו בעלמא אבל לכהונה פוסל כמו שכתוב לעיל [סימן קע סעיף ג]. דילפינן [יבמות נ"ב ע"א] מדכתיב בפסוק [ויקרא כ"א ז] ואשה גרשה מאישה לא יקחו, אפילו לא נתגרשה אלא מאישה לא יקחו, פוסל נמי ביבמה. וכתב הרא"ש [שם פ"ה סי' ג] הטעם, דכיון דגט (זה) דיבמה אינו אלא לפסול, (וגם) [וגט] זה הואיל ופוסל בכהונה, אי לא פסיל הכא, אתי למימר (אתה) דגט מעליא גם כן לא פסיל:

פ"ט הרא"ש

סימן קע *סעיף א' א [א] פסלה ופסל צרותיה. הטעם בגמרא [יבמות נ' ע"ב], דאי אמרת גט ביבמה לא מהני להוציאה כמו שהוא מדין התורה, יאמרו דחליצה נמי לא מהני להוציאה ביבמה, ואתי למיבעל אחר חליצה. וכן במאמר יאמרו, כיון דמאמר לא מהני ביבמה ביאה נמי לא מהני ביבמה, ואתי למיבעל הצרה אחר ביאה של זו, והו"ל שני בתים, והתורה אמרה בית אחד הוא בונה כו'. על כן תוקנו שגט ומאמר מועילים ביבמה לאסור בשבילם כמו שזכר אח"כ: [ב] וכל גט שפוסל אשתו כו'. פירוש, אפילו אינו גט גמור להחזירה לשוק, כגון שאמר הרי את מגורשת ממני ואין את מותרת לכל אדם, שפסולה עכ"פ לכהונה, עושה ג"כ ביבמה לאסור מה ששייך לגט

כל הס"ו חכאי וא"ך הוא מכת"י ואין בו טעם כלום

ביאור הגר"א

סימן קע סעיף א' א. היבמה כו'. [יבמות] נ"ב ז' מנין כו', נ' ז' אלג גט אחר כו', ק"ז א', ושאר מקומות: ב. ופסל כו' ועל כו', מתני' ריש פ"ה [שם נ' ע"א ע"ב] לרן גמליאל אומר אין גט כו' בין צינסי (10) [אחד] כו', ונגמ' נ"א א' מ"ר כ"ד אחר רבן גמליאל אין גט כו' ומותר כו' וכן אשה כו'. ושם מ"ט דרבן גמליאל דמספקא [ליה] גט כו' אי א' קמח כו'. וצירושלמי שם [פ"ה ה"א] ומי חזקיה מנין לנותן גט ליבמתו שהיא אסורה עליו ועל אחיו, אללו קורא אני אשר שילמ, אלל האחין אני קורא אשר שילמה [דברים כ"ד ד']: ג. מדבריהם. [שם] (נ') [נ"ב] ז' גט יבמין כו', נ' ז' מ"ט אמור רבנן גט כו', (נ') [נ"א] א' (ואו) [אמור] רבנן כו': ד. ואינה מותרת כו'. [שם] נ"א א' איתיעבי אבי ומודה כו' אללו כו' מיהו אמור רבנן כו' ורבנן (כו') [כל] מד כו'. ושם ס"ר כ"ד כו' (ונמתני') [ונתן] גט לזו וגט כו'. ושם ק"ז א', ושאר מקומות. וצירושלמי שם [פ"ה ה"א] כמה דרבנן אמרין המאמר קונה ומשייר, כן אמרין הגט פוטרו ומשייר, ויפטור הגט פטור גמור מקל ומומר כו', תלמוד לומר ותלצה, בחליצה היא ניתרת ואינה ניתרת בגט. וכן הוא בגמרא דקדושין י"ד א'. וצירושלמי שם, כתיב [דברים כ"ה ה'] (1) לל תהיה לאיש זר, מה אגן קיימין, אס בשנא עליה, אשמו היא, אס בשחלן לה, תלך ומינשא לשוק, אללו כן אגן קיימין בשנתן לה גט כו', ומתיר חליצה נאשה מק"ו ומה אס היבמה שאין הגט כו'. וכ"ה בגמ' דקדושין שם: **סעיף ב'** ה. וכן המאמר כו'. [יבמות] נ"ד א' ביאה [ונותרת בה] כו', נ"א א' פשיטא ליה לרבן גמליאל כו' ורבנן כו'. כ"ט א' לא תימא מאמר כו'. וצדקושין י"ד א' ואימא לכולה כו', ושאר מקומות: ו. שאם בא כו'. שם [יבמות כ"ט ע"א] ושם [קדושין י"ד ע"א], ונמתני' ריש פ"ה [יבמות נ' ע"א] כ"ד עשה מאמר צינמתו כו' וכולה מתני' שם וגמ' נ"א א', ושאר מקומות: **סעיף ג'** ז. מאחר כו' הן כו'. כחכמים נמתני' [יבמות נ' ע"א] וגמ' [נ"א ע"א]: ח. או גט כו' או כו' בין כו' בין כו'. נמתני' [שם נ' ע"ב] כ"ד עשה מאמר כו' כו', עד חלן וחלק, ושם בין יבם אחד כו'. וזהו אף רבן גמליאל מודה כמ"ס שם נ"א א' ומודה ר"ג כו': ט. א"בין [בשתי יבמות ושני] כו'. ללמד מהקודם, וכן כולל הסימן:

פתחי תשובה

סי' ו', סוטה י"ג ע"ב] אין המצוה נקראת אלא על מי שגומרה, הרי שהגמור העיקר, ואחרי שהגט והחליצה באים להחזירה ביחד, ראוי להיות גמור המצוה בחליצה שהיא מן התורה. ובוהו ניחא מה דבסעיף י"ז משמע דלא חיישינן להכי כו', והיינו משום דהתם הצרה ניתרת בחליצה זו, תו אין קפידא, ע"ש:

בדפוסים צוין ס"ל זה בשעת לעיל לפני י"ב ביב"ש והנברורו לכאן ע"פ ברכת אלהיו

ראש פינה - עקבי הבית

סימן קע סק"א. מדהגט מהני כו'. כן ז"ל. מ"מ עשו בכל גט כו'. כן ז"ל:

אשתו ובניו". ואמרו [שם] אין המצוה נקראת אלא על שם גומרה. ^{כה}
 ואמר שלמה המלך עליו השלום [משלי כ"ב, כ"ט] "חזית איש מהיר
 במלאכתו לפני מלכים יתיצב ^{כב} בל יתיצב לפני חשוכים". ^ל וחכמים ז"ל
 [סנהדרין ק"ד, ב' שה"ש רבה א' - ה'] יחסו לו השבת הזוה על שמיהר
 במלאכת בנין הבית ולא נתעצל בה לאחר אותה ^{כג} וכן דרשוהו [שיר
 השירים רבה א' - ב'] על משה ע"ה על שמיהר במלאכת המשכן.

וכן תמצא כל מעשיהם של צדיקים תמיד במהירות, אברהם כתיב בו
[בראשית י"ח, ו'] "וימהר אברהם האהלה אל שרה ויאמר מהרי",
[שם, ז'] "ויתן אל הנער וימהר". ^{לב} רבקה [שם חיי שרה כ"ד, כ'] "ותמהר

ובו תדבק

עליו שלא יכנס לארץ ואלו נטפלו בהם
 לפיכך נקראת על שמם עיי"ש. והנה
 אף שודאי משה יקבל שכר על
 מחשבתו הטוב וחלקו במעשה המצוה,
 אבל מ"מ "המצוה" א"א להקרא אלא
 על שם גומרה, דקיום המצוה הוי רק
 עיי בני ישראל, וא"א להקרא המצוה
 רק על שם מי שקיים המצוה בפועל
 וזהו הגומר.

(כט) עיין מצודת שם שפי' סופו לעמוד
לפני תלמידי חכמים לשמש.

(ל) עיין מצודות שהם שפלים ופחותים.

(לא) עיין שם שבית המקדש בנה
בזריזות בשבע שנים, ואילו
ביתו נתעצל בה ובנה בשלש עשרה
שנה.

(לב) נראה דרבינו מפרש דמה שנאמר
"וימהר לעשות אותו" לא
קאי על ישמעאל [ששחט אותו], אלא

כתבו וז"ל: והא דכתיב בראשית מ"ט
 "מטרף בני עליה" על מעשה תמר
 שיבחו הכתוב עיי"ש. אכן ברש"י
 עה"ת פ' ויחי [שם] כתב בהדיא דקאי
 על מעשה יוסף שאמר מה בצע, וצ"ע
 דכאן מבואר דהיתה טענה עליו ואיך
 שבחו יעקב על זה.

ונראה מוכרח לומר דאין זה סתירה,
 דמצד אחד ניכר מעלת נפשו
 שהכיר האמת והצילו מהריגה כנ"ל,
 ועל זה שבחו יעקב, ועם כל זה היה
 מקום טענה עליו דמכיון שהכיר האמת
 והתחיל במצוה היה לו לגומרה, ועל זה
 נענש. [עיין שירת דוד עה"ת פ' וישב
 ל"ז - כ"ז].

(כח) במדרש שם יליף זה ממה דכתיב
[יהושע כ"ד, ל"ב]
"ואת עצמות יוסף אשר העלו בני
ישראל" והלא משה העלם שנאמר
[שמות י"ג, י"ט] "ויקח משה את
עצמות יוסף עמו", אלא לפי שנגזר

